

Воронежский государственный университет Университет имени Гоце Делчева, г. Штип
Россия Македония

Воронешки државен универзитет Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија Македонија

Voronezh State University Goce Delcev University in Stip
Russia Macedonia

Вторая международная научная конференция Втора меѓународна научна конференција

Second International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

СБОРНИК СТАТЕЙ
ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

10-12 мај 2017 / 10-12 мая 2017 / 10-12 May 2017

Воронеж

Воронеж

Voronezh

Воронежский государственный университет Университет имени Гоце Делчева, г. Штип
Россия Македония

Воронешки државен универзитет Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија Македонија

Voronezh State University Goce Delcev University in Stip
Russia Macedonia

Вторая международная научная конференция Втора меѓународна научна конференција

Second International Scientific Conference

ФИЛКО
FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

СБОРНИК СТАТЕЙ
ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

10-12 maj 2017 / 10-12 мая 2017 / 10-12 May 2017

Воронеж

Воронеж

Voronezh

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Гергана Пенчева-Апостолова (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Ева Бартос (Полска)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Зеки Ѓурел (Турција)
Неџати Демир (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Технички секретар
Софија Заболотнаја
Татјана Уланска

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Софија Заболотнаја (руски јазик)

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Ирина Аржанова

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

81(062)

82(062)

316.7(062)

МЕЖДУНАРОДНАЯ научная конференция (2 ; Воронеж ; 2017)

Сборник статей / Вторая международная научная конференция, Воронеж, 10-12 мая 2017 = Сборник на трудови / Втора меѓународна научна конференција, Воронеж, 10-12 мај 2017 = Conference proceedings / Second International Scientific Conference, Voronezh, 10-12 May 2017. - Штип : Универзитет имени Гоце Делчева = Универзитет “Гоце Делчев” = Shtip : Goce Delcev University, 2017. - 642 стр. : табели ; 25 см

Трудови на рус., мак. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-469-7

а) Јазик - Собири б) Книжевност - Собири в) Културологија - Собири
COBISS.MK-ID 105484554

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Ѓергиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татяна Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Гергана Пенчева-Апостолова (Болгария)
Биляна Мариц (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Реа Луйич (Хорватия)
Ученый секретарь
Софья Заболотная
Татьяна Уланска

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Софья Заболотная (русский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Техническое редактирование

Костадин Голаков

Ирина Аржанова

Славе Димитров

Адрес организационного комитета

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Gergana Pencheva-Apostolova (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Rea Lujic (Croatia)
Conference secretary
Sofya Zabolotnaya
Tatjana Ulanska

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Sofya Zabolotnaya (Russian)

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Snezana Kirova (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Irina Arzhanova

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

Goce Delcev University - Stip

Faculty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Ануфрієв Олег – КУЛЬТУРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕКРАСОВЦІВ-СТАРОВІРІЦЬ В ПОНИЗЗІ УКРАЇНСЬКОГО ДУНАЮ: ІСТОРІЯ ТА СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОСТІ (НА МАТЕРІАЛИ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)	11
2. Асимопулос Панайиотис - РЫБНЫЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	19
3. Балек Тијана - КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ТЕМПЕРАТУРНИХ ПРИДЕВА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ И РУССКОМ ЈЕЗИКУ	27
4. Беляева Наталья - ОБРАЗ ДОМА В ТВОРЧЕСТВЕ В. ВЫСОЦКОГО И Ю. ШЕВЧУКА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ	37
5. Бердникова Ольга Анатольевна – ФИЛОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК	45
6. Бестолков Дмитрий Александрович – УЧАСТНИК РЖЕВСКОЙ БИТВЫ. ЛИРИЧЕСКИЙ ГЕРОЙ АЛЕКСАНДРА ТВАРДОВСКОГО В КОНТЕКСТЕ РУССКОЙ И БЕЛОРУССКОЙ ПОЭТИЧЕСКОЙ ТРАДИЦИИ.....	55
7. Гладышева Светлана - СУДЬБА РОССИИ И ЕВРОПЫ В ПУБЛИЦИСТИКЕ Д. С. МЕРЕЖКОВСКОГО ПЕРИОДА ЭМИГРАЦИИ.....	63
8. Гончарова Алина - ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕТОДИКИ «ТИХОГО ОБУЧЕНИЯ» ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ КЕЙЛЕБА ГАТТЕНЬО	69
9. Гоцко Алла Николаевна - СОЦИАЛЬНЫЕ И ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РЕЧЕВОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ- ФИЛОЛОГА	79
10. Гузенина Светлана - СЛАВЯНСКИЕ ДУХОВНЫЕ ПАРАЛЛЕЛИ В КУЛЬТУРЕ РОССИИ И МАКЕДОНИИ.....	85
11. Ghențulescu Raluca -демче CULTURAL CHALLENGES IN SPECIALIZED TRANSLATIONS	91
12. Демченко Зинаида - КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА И ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К УЧЕБНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	101
13. Денкова Јованка - НАУЧНАТА ФАНТАСТИКА НА ИВАН ЕФРЕМОВ	111
14. Димова Виолета - ЕСТЕТИКАТА НА КОМУНИКАЦИЈАТА И МЕДИУМИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА	121
15. Ѓорѓиева Димова Марија - ЗА АТРАКТИВНОСТА НА ЕДЕН ЖАНР (КНИЖЕВНИТЕ, КНИЖЕВНО-ТЕОРИСКИТЕ И КНИЖЕВНО-ИСТОРИСКИТЕ ИМПЛИКАЦИИ НА ИСТОРИОГРАФСКАТА МЕТАФИКЦИЈА)	129
16. Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНИЗМИТЕ ВО ТВОРЕЧКАТА РИЗНИЦА НА АНТЕ ПОПОВСКИ	139
17. Ефременкова Татьяна Николаевна - ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО УСПЕШНОЙ ЛИЧНОСТИ, ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ	149
18. Жосу Зоя - ПАМЯТЬ КУЛЬТУРЫ В РОМАНЕ ГЕРМАНА БРОХА «НЕВИНОВНЫЕ»	153

19. Зайналова Лариса – СОПОСТАВИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СИНТАКСИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ КАК ОСНОВА ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ	157
20. Зуева Надзея - ІДЭЙНЫ БАЗІС НАРОДНАГА БЫЦЦЯ Ў МАЛОЙ ПРОЗЕ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕННІКА ЛУКАША КАЛЮГІ	163
21. Иванова Бильана, Кирова Снежана, Кузмановска Драгана - ВЛИЯНИЕ НА ВЕШТИНИТЕ ЗА ПИШУВАЊЕ И ЗБОРУВАЊЕ НА КОМУНИКАЦИЈАТА НА СТУДЕНТИТЕ НА АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	173
22. Ивановска Билјана, Кусевска Марија - ПРАГМАТИКА НАСПРОТИ ГРАМАТИКА НАСПРОТИ СЕМАНТИКА	185
23. Iskrev Dimitar - THE MENTOR AS KEY FIGURE IN WORKPLACE TRAINING	193
24. Јакимовска Светлана - ТРАНСФЕРОТ НА КУЛТУРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ПРИ ПРЕПЕВОТ НА СТИХОЗБИРКАТА БЕЛИ МУГРИ ОД КОЧО РАЦИН	201
25. Jankova Natka - INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ELT	211
26. Jovanov Jane - POLYCONTEXTUAL LINGUACULTURAL COMPETENCE	219
27. Југрева Марија - ГРОТЕСКАТА ВО РАСКАЗОТ „МЕТАМОРФОЗА” НА ФРАНЦ КАФКА	227
28. Караниколова-Чочоровска Луси - МЕНТАЛИТЕТОТ ВО КУСАТА ПРОЗА НА ЧЕХОВ (ЗА ЖЕНСКИОТ, ЧИНОВНИЧКИОТ И НАРОДСКИОТ МЕНТАЛИТЕТ ВО КУСАТА ПРОЗА НА АНТОН ЧЕХОВ)	233
29. Корноголуб Е.В. - ОБРАЗ Л.Н. ТОЛСТОГО В ПОВЕСТИ ИОНА ДРУЦЭ «ВОЗВРАЩЕНИЕ НА КРУГИ СВОЯ»	240
30. Коробов-Латынцев Андрей - РУССКАЯ ФИЛОСОФИЯ О ВОЙНЕ И НА ВОЙНЕ	245
31. Костюченкова Наталья - МЕТАФОРИЧЕСКАЯ ОРИЕНТАЦИЯ В ОТНОШЕНИИ ГРАММАТИЧЕСКОГО ЯРУСА ЯЗЫКА (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО, АНГЛИЙСКОГО И НОРВЕЖСКОГО ЯЗЫКОВ)	257
32. Крикливец Елена - СТИЛЕВАЯ МОДИФИКАЦИЯ РЕАЛИСТИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ В РУССКОЙ И БЕЛОРУССКОЙ ЛИТЕРАТУРАХ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА	263
33. Krsteva, Marija - FACT VS. FICTION: THE DOUBLING OF THE BIOGRAPHICAL SELF IN BIOFICTIONS ABOUT F.SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	271
34. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Бильана - МАКЕДОНСКИОТ ПРЕДЛОГ НА – КАМЕН НА СОПНУВАЊЕ КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА ГЕРМАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	277
35. Кузнецова Татьяна - КУЛЬТУРА ЭТНОСА В ФИЛОСОФСКО-ЭСТЕТИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ	287
36. Kyrchanoff Maksym - MODERNISM, FUTURISM AND AVANT-GARDE AS INTELLECTUAL MOTHERLANDS OF TRANSFORMATIONS IN CHUVASH IDENTITY IN THE POETRY OF GENNADIИ AINI	295
37. Лазарев Андрей - «СЛАВЯНСКИЙ ВЕСТНИК» И МОСКОВСКИЙ СЛАВЯНСКИЙ СЪЕЗД (1867)	307
38. Леонтиќ Марија - ПОТЕКЛО НА ТУРСКАТА ЛЕКСЕМА (х)ане/(х)ана (hane) И НЕЈЗИНА АДАПТАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СУФИКС	313
39. Лапыгина Мария - ОПИСАНИЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ СЕРБСКОГО И РУССКОГО НАРОДА В СТАНДАРТНЫХ КОММУНИКАТИВНЫХ СИТУАЦИЯХ	321
40. Lisjak Anton - TRAGОВI RAZVOJA SLAVENSKOG IDENTITETA U POVIJESNIM IZVORIMA SREDNJEГА VIJEKA	329

ЕСТЕТИКАТА НА КОМУНИКАЦИЈАТА И МЕДИУМИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА

Виолета Димова

Филолошки факултет

УГД - Штип

Апстракт: Суштинска цел на литературното образование е да го разбуди интересот на учениците за корисна и продлабочена рецепција на литературата, која ги задоволува нивните потреби за индивидуализација, да ги оспособи да се повикаат на медиумски дијалог со другите, како и да им се овозможи преку литературата за деца и млади и низ наставата, да учествуваат во процесот на општественото саморазбирање. За разлика од книжевно- естетската продукција, тука во преден план стои рецепцијата. Медиумите за деца и млади припаѓаат не само на наставата по литература која поттикнува читање, туку и на онаа која вклучува различни медиуми. Медиумски интегративната настава не употребува само печатени или електронски медиуми, туку и компјутерски, кои силно влијаат на книжевно – ориентираната настава.

Клучни зборови: естетика, комуникација, медиуми, настава, литература.

Вовед

Предметот на мојот интерес, даден во насловот на темата е испровоциран од неколку причини, а тоа се: постојаните тенденции за современи концепти во воспитно- образовниот процес, во кој ученикот е сè повеќе субјект на наставата; од сè поголемиот „притисок“ на медиумите во целокупното општествено живеење и пред сè поради фактот што кај нас, за жал дури сега се прават малку попродлабочени теориски и емпириски истражувања во врска со медиумското образование, односно користењето на медиумите во наставата по странските јазици, за разлика од наставата по предметот македонски јазик и литература, каде што ваквите истражувања не се евидентни или се сведени на минимум, особено кога станува збор за компјутерската настава.

Свесна за комплексноста на проблемот со кој се зафаќам во насловот, ќе се обидам да поттикнам дебата за нешто што е толку присутно сега и овде и претставува составен дел од секојдневното општествено постоење, а тоа се медиумите кои неминовно го изменија однесувањето на децата и на родителите во однос на претходните генерации. Ако појдеме од ставот дека литературата не е наставен материјал, со оглед на природата на литературното дело што пред сè треба да се проучува во наставата како уметност на пишаниот збор, ќе заклучиме дека интердисциплинарноста во пристапот ѝ е однапред утврдена. Имено, литературните текстови може да послужат во градењето на претставите, поимите и потеклото за многу предмети, без притоа да се изгуби спецификата на естетската комуникација. Културната значајност на литературата лежи во нејзиниот придонес кон системот на симболи со чија помош поголеми заедници создаваат свој идентитет. Музиката, танцот, спортот, сликарската уметност, архитектурата и секако литературата, се форми на комуникација со кои од една страна се бара поврзување со минатото (традиција), а од друга страна може од минатото да се разграничат современите потреби (иновација) и да се развијат идни перспективи. Литературата како дел од културната свест на поголема група станува делокруг во кој се одлучува што ќе се запамети.

За отворена настава по литература

Она што е карактеристично за литературата е дека во неа не станува збор за аспектите на одредена наука, туку се работи за „животни врски“ кои многу подобро овозможуваат мултиперспективно истражување отколку било кој стручен текст. Литературата ниту копира, ниту цитира, туку создава свој, сопствен свет, што на читателот му го нуди како замислен простор. Така таа останува отворена за „здружени системи“ и овозможува повеќекратно учење. Повеќепредметниот концепт во пристапот кон литературата води до т.н. **отворена настава по литература**.

Суштинската цел на литературното образование е да го разбуди интересот на учениците за корисна и продлабочена рецепција на литературата, која ги задоволува нивните потреби за индивидуализација, да ги оспособи да се повикаат на медиумски дијалог со другите, како и да им овозможи преку литературата да учествуваат во процесот на општественото саморазбирање, што го нарекуваме енкултурација. За разлика од книжевно- естетската продукција, тука во преден план стои

рецепцијата на литературата како медиум. Медиумите за деца и млади припаѓаат не само на наставата по литература, која поттикнува читање, туку и на онаа која вклучува различни медиуми. Медиумски интегративната настава не употребува само печатени или електронски медиуми, туку и компјутерски, како влијание на книжевно – ориентираната настава.

Примарна хипотеза на ова мое излагање е прецизирање на појдовната синтагма **естетика на комуникацијата** насочена кон медиологијата. Фред Форест (FF: Bruxelles: 1985) кон средината на осумдесеттите години на XX век, естетиката на комуникацијата ја гледа во функција на проширување на полето на сетилното забележување со посредство на техничко – технолошките достигнувања. Доменот на сетилното забележување се шири и надвор од подрачјето на приватното, односно надвор од она подрачје во коешто ја градиме својата личност, ги ткаеме субјективните односи и се служиме со предметите изложени на нашите сетила, вели Жан Кон, во неговата книга *Естетика на комуникацијата*. Местото што го заземаат сетилното забележување и субјективноста во јавниот простор е во сооднос со нивната способност за изградување интерактивни односи. На пример организацијата на работата, која се конкретизира во однапред создадениот имиџ на училиштето, поточно училницата/ кабинетот во кој се изведува наставата по литература – фотографии на авторите на одделни литературни дела, мини проекти на учениците направени на хамер и закачени на сидовите на училницата може да послужат како ефекти за естетска комуникација. Една од особините на нашето време е токму во усогласеноста на техниките на комуникација (аудиовизуелните и информатичките) и мултипликацијата на нивната примена.

Но да се вратиме на вториот дел од насловот на излагањето, а тоа е: *медиумите во наставата по литература*. Нема ништо ново да кажеме ако речеме дека единствена дефиниција за медиумите на постои. Зборот *medium* (lat.) значи „средина“, „центар“, па преку значењето „посредник“, „медијатор“, доаѓаме до терминот „мас-медиум“ како средство за комуникација на масите. Во многубројните медиуми, како што се весниците, списанијата, телевизијата, радиото, како и комуникациските медиуми, кои овозможуваат воспоставување на интерактивноста, како што се телематските мрежи и комуникациското видео, а секако овде ќе ги вброиме и книгите, односно литературните дела во и надвор од наставната

програма. Не треба да заборавиме дека наставникот во современото образование е присутен, но повеќе во улога на медијатор или посредник, во смисла на олеснување на комуникацијата меѓу литературното дело и ученикот. Надвор од институционалното образование секој има право да се произнесе за некој литературен текст или да си го задржи за себе она што го доживеал при читањето. Наставата по литература мора наспроти тоа да ги „заведе“ учениците, па дури и да ги натера да заземат став пред сите во училиницата. Михаил Енде убаво го насликал овој противречен однос, кога неговиот јунак Бастијан Балтазар Букс бега од таванот на неговото училиште во светот на Фантазијата. („Бескрајна приказна, 1979) Не се работи само за тоа да откриеме, односно да сакаме да откриеме дел од внатрешното доживување. За таа цел мора да се најде и јазик, што овозможува разбирање. Тоа е релативно лесно остварливо кога се води дискусија за оние литературни аспекти кои остануваат недопрени од личноста на реципиентот. Тука се мисли на определување на видот на текстот или на анализа на структурата, или пак на означувањето на јазично-уметничките средства. Таквиот објективен став кон литературата, не без причина е карактеристичен за сегашната училишна практика. Многу полесен е јавниот разговор за литературата кон која и онака имаме дистанциран однос, наспроти, на пример наметнатите училишни лектури. На овој начин се губи најважниот аспект на литературата: да ѝ дозволиме да нè допре и да нè трогне. Литературната дидактика, токму во изминативе години се обидуваше повторно да ѝ го врати ова право. Тука од една страна спаѓа методиката, која не само што дозволува идентификација со ликовите и дејствата, туку и го поддржува тоа. Од друга страна пак, за тоа е неопходен медиум што ги зема предвид потребите на децата и младите за возбудливи приказни. Но, тешкотиите остануваат дури и тогаш кога изборот на лектирите ги зема предвид интересите на учениците, дури и тогаш кога се применуваат методи што дозволуваат слободно и субјективно доживување. Така, компетенцијата за толкување и вреднување на литературното дело бара реципиентот да успее да воспостави извесна дистанца кон самиот себе. Тоа им паѓа особено тешко дури и на многу студенти кога на предавањата, предмет на етичка или естетска дискусија се омилените книги или филмови од нивното детство. Сепак, компетенцијата за вреднување не смее да го изгуби своето значење како цел на литературното образование, особено поради тоа што таа е предуслов за наставникот/ученикот да може самоуверено да биде дел од делокругот литература. Она што треба да се нагласи е фактот дека кај децата и младите,

врсниците се оние кои во голема мера влијаат на мотивацијата да се перципира извесен медиум. Отстапувањето од мислењето на „главните“ во друштвото и способноста новиот филм од продукцијата на Дизни или последниот том на Хари Потер да се окарактеризираат како дефицитарни во етичка или естетска смисла, бара висок степен на медиумско – критичка самодоверба, која особено треба да се јакне во училиштата. Затоа некои стручњаци сметаат дека медиумите во образовниот систем треба да претставуваат посебна научна дисциплина, за која се предлагаат наставни програми за медиумско образование. Секако, првите аргументи произлегуваат од фактичката состојба и местото на медиумите во секојдневниот живот. Според овие програми образованието е должно да го оспособи ученикот да биде активен гледач, независен истражувач и вистински учесник во медиумската комуникација. Во оваа смисла се поставуваат повеќе прашања. Едно од клучните прашања за мене е како наставникот да ги пренесе знаењата или како да учествува во медиумското образование и каков е неговиот поглед на улогата што ја има тој во оваа работа? Конкретно за наставата по литература, логично е да се инсистира на процесот на комуникација и на значењето на реципиентот, за на тој начин да се истакне релационата димензија на размената на искуства меѓу различните учесници. Овде целта е да се покаже како се излегува од рамките на училишните вежби во кои рецепцијата е чисто формална и општа, за да се постигне „вистинска“ комуникација. Исто така, битно е да се обработи и едно доста често прашање за видот на медиумите кои ги употребуваат учениците. На прашањето за тоа што е поинспиративно и попродуктивно: да се реализира еден видео – запис или да се направи едно училишно списание, како долгогодишен истражувач на наставната методологија, но и како некој кој е реализатор и директен учесник во наставата, можам да одговорам дека многу позначајни се параметрите на проектот отколку самиот вид медиум. Ученикот со ангажирањето околу правењето списание, без оглед на предноста што ја имаат денеска синтетичките слики е мотивиран со динамичноста на работата. Дали текстот се пишуваат посредно низ едно училишно списание, или се создава во форма на видео – запис секако, не е исто и во самиот процес на стекнување знаења. Меѓутоа, исто така не треба да заборавиме дека битно е и чувството што се создава при едната или другата активност, како и сензибилитетот на учениците околу изборот на темите што би ги третирале во едната или во другата форма на писмо. Со оглед на тоа што театарот и филмот се дел од наставната програма по предметот македонски јазик и

литература, во отворената настава по литература наставниците може/ треба да ги упатуваат учениците во правењето драмска претстава според некој наративен, прозен текст, кој ќе го трансформираат во драмски текст, а тоа значи упатување во кодот на театарската уметност и корелација и интеграција на повеќе медиуми: литературно дело – прозен/драмски текст наспроти театар и естетска комуникација или сетилно забележување на елементите што излегуваат надвор од доменот на литературата (сценографија, костимографија и др.) Правењето филм на било каква тема од училишниот живот ќе ги стави учениците во улога на креатори и тие самите себе ќе се откриваат како личности по пат на еден сосема поинаков начин на осознавање на училиштето.

Заклучок

Повеќе од очигледно е дека развојот и местото што го заземаат информациските техники и интерактивните можности на електронските медиуми ја наметнуваат неопходноста да се размисли за новите форми на сензибилното искуство. Во современата настава по литература за којашто зборуваме погоре, како отворена или интерактивна настава, употребата на медиумите ја сфаќаме како надоврзување, збогатување и мултиплицирана примена на аудиовизуелните методи, иако тоа на мнозина заговарачи и почитувачи на медиумското образование нема да им се допадне, бидејќи не е во духот на настојувањата за револуционерни промени и едни сосема поинакви односи внатре, во образовниот систем. Отворената настава по литература и покрај тоа што се карактеризира со интеракција/ поврзување на различни медиуми, сепак не ја разбираме како нешто што треба да се наметне како единствен и постојано применуван модел на час, зашто во настојувањето со помош на медиумите да се создаде еден училиштен модел кој ќе го надмине неприродниот карактер на едно „премногу паметно училиште“ може да се отиде во една друга крајност и да добие исто така еден нов неприроден карактер, а тоа е училиштето да стане само место за забава.

Библиографија

- 1) Banaš, Leopoldina (1986) *Znanstveno utemeljenje metodike hrvatskog književnog jezika I književnosti na komunikološkoj osnovi*, Metodika u sustavu znanosti I obrazovanja, Zbornik radova, Zagreb, Školske novine.

- 2) Димова, Виолета (2007) *Литературното дело и рецепиентот*, Скопје, Македонска реч.
- 3) Forest, Fred (1985) *Manifeste pour une esthetique da la communication*, Bruxelles, *Plus moins Zéro*, 43 (oktobar).
- 4) Kaune, Jean (1997) *Esthétique de la kommunication*, Paris, *Universitaires de France*.
- 5) Rosandić, Dragutin (1986) *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*, Zagreb, Školska knjiga.